

Отримано: 17.03.2015 р.

Прорецензовано: 27.03.2015 р.

Прийнято до друку: 30.04.2015 р.

Водозазька О. А. Теоретична концептуалізація андеррайтингу в страхуванні / О. А. Водозазька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – Випуск 28. – С. 80–83.

УДК 368.02

JEL-класифікація: G32

Водозазька Оксана Анатоліївна,

старший викладач кафедри фінансів, Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара

ТЕОРЕТИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ АНДЕРРАЙТИНГУ В СТРАХУВАННІ

У статті проаналізовано та узагальнено існуючі в економічній літературі підходи до трактування сутності андеррайтингу в страхуванні. З'ясовано важливість селекції ризиків для забезпечення ефективності андеррайтингу. Підкреслено необхідність досягнення за рахунок андеррайтингу прибутковості страхового портфеля за прийняттого рівня ризику та підтримання фінансової стійкості страхової компанії. Систематизовано сукупність бізнес-процесів андеррайтингу. Запропоновано авторське бачення сутності андеррайтингу в страхуванні.

Ключові слова: андеррайтинг, страховий ризик, страховий портфель, перестраховання, фінансова стійкість страхової компанії.

Водозазькая Оксана Анатоліївна,

старший преподаватель кафедры финансов, Днепропетровский национальный университет имени О. Гончара

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ АНДЕРРАЙТИНГА В СТРАХОВАНИИ

В статье проанализированы и обобщены существующие в экономической литературе подходы к трактовке сущности андеррайтинга в страховании. Выявлена важность селекции рисков для обеспечения эффективности андеррайтинга. Подчеркнута необходимость достижения на основе андеррайтинга прибыльности на фоне приемлемого уровня риска страхового портфеля и поддержания финансовой устойчивости страховой компании. Систематизированы совокупность бизнес-процессов андеррайтинга. Предложено авторское видение сущности андеррайтинга в страховании.

Ключевые слова: андеррайтинг, страховой риск, страховой портфель, перестрахование, финансовая устойчивость страховой компании.

Oksana Vodolazskaya,

Senior lecturer of Department of Finance, Oles Honchar Dnipropetrovsk National University

A THEORETICAL CONCEPTUALIZATION OF UNDERWRITING IN INSURANCE

In the article existing economic literature approaches to interpretation of essence of insurance underwriting are analyzed and summarized. The importance of the selection of risks to the effectiveness of underwriting is clarified. The need to achieve underwriting profitability based on the background of an acceptable risk level of the insurance portfolio and the maintenance of financial stability of the insurance company is stressed. The set of business processes of underwriting is systematized. The author's vision of the essence of insurance underwriting is offered.

Keywords: underwriting, insurance risk, portfolio insurance, reinsurance, financial stability of the insurance company.

Постановка проблеми. Вагому роль у забезпеченні гарантій страховика перед страхувальниками щодо здійснення страхових виплат відіграє андеррайтинг. Це базовий бізнес-процес у діяльності страхової компанії, призначений для запобігання фінансовим втратам страховика через неочікувано велику кількість настання страхових випадків. Неякісно здійснюваний андеррайтинг страхових ризиків може призвести до непрогнозованого зростання страхових виплат і, тим самим, істотно знизити очікуваний фінансовий результат і поставити під загрозу фінансову стійкість страхової компанії. Значущість андеррайтингу в діяльності страховика обумовлює необхідність поглибленого дослідження існуючої теорії та практики його провадження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різносторонні аспекти андеррайтингу знайшли своє висвітлення в працях вітчизняних і закордонних учених, таких як О. П. Архіпов, П. В. Бондаренко, В. І. Веретнов, Д. О. Горульов, О. Є. Губар, Н. М. Нікуліна, С. С. Осадець, Н. В. Харітонова, В. В. Шахов, О. С. Шепскіс, Л. В. Шукалович, М. В. Щуклінова тощо. Втім, незважаючи на підвищення останнім часом інтересу до питань андеррайтингу, аналіз наукових надбань учених свідчить про відсутність усталеного трактування сутності цього поняття, що обумовлює потребу його подальшого осмислення.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є критичний аналіз підходів учених до трактування поняття андеррайтингу в страхуванні та уточнення сутності цього поняття в авторській інтерпретації.

Виклад основного матеріалу. Термін андеррайтинг (з англійської *underwriting*) дослівно означає «підписання під» чимось, під якими-небудь умовами. Цей термін зародився в страховій практиці Ллойда, коли кожний, хто бажав прийняти на себе частину ризику, підписувався своїм ім'ям під описом ризику [1].

Н. В. Харітонова подає визначення андеррайтингу у вузькому розумінні, як процес оцінювання ризику з метою прийняття його на страхування [2, с. 17]. За такого підходу лишається незрозумілим, які саме заходи вживаються страховиком у разі прийняття ризику на страхування. Зазначене враховує С. С. Осадець [3], який розкриває визначення андеррайтингу як комплексну роботу, яка проводиться страховиком стосовно прийому на страхування ризиків, включаючи їх оцінку, визначення можливості страхування, вибір оптимального покриття, перевірку відповідності ризиків і клієнтів цілям і завданням страхової компанії з точки зору її фінансової стабільності.

У свою чергу, Д. Горурлов [4] пропонує трактувати страховий андеррайтинг як прийняття страховиком на себе відповідальності за компенсацію збитків, що будуть заявлені в майбутньому (з урахуванням імовірнісного характеру їх настання) на умовах, обумовлених у договорі страхування, включаючи відповідальність за достатність страхової премії (і як наслідок, страхових резервів), одержуваної страховиком, для виконання цих зобов'язань. Із таким підходом важко погодитися, оскільки андеррайтинг не завжди передбачає прийняття страховою компанією відповідальності на себе, адже у разі надмірного рівня ризику або за інших умов може бути прийняте рішення про відмову у прийнятті ризику на страхування.

В. Веретнов [5] розкриває сутність андеррайтингу як комплексу заходів, спрямованих на визначення ступеня відхилення ризику від середньостатистичного, у цілях забезпечення можливості пропонування страхової послуги за параметрами договору, що задовольняє страховика та страхувальника, а також захисту страхового портфеля за видом страхування, зіставлення набору пропонованих ризиків, розміру можливого збитку з прогнозним фінансовим станом компанії (у цілому, або за видом страхування, або за продуктом) і встановлення/погодження на підставі цього умов договору страхування (ризиків, що приймаються на страхування, величини тарифу, розміру франшизи). Водночас, на переконання вченого, андеррайтинг можна представити як механізм трансформації загальних ризиків у страхові ризики, коли випадок настання певної події в майбутньому, що має ймовірність настання, може бути застрахований у страховій компанії, а потім перестрахований у перестраховому товаристві. Щодо поданого визначення виникає кілька запитань. По-перше, що автор розуміє під загальними ризиками, а по-друге, чому страховий ризик повинен обов'язково бути перестрахованим.

О. С. Шепскіс [6] уточнює, що андеррайтинг повинен проводитися відповідно до політики і цілей страхової компанії, її прогнозного фінансового стану та збалансованості страхового портфеля. Цілком погоджуємося з дослідником у тому, що результат діяльності страховика залежить від збалансованості страхового портфеля, під яким розуміють співвідношення різних видів страхування. Тому андеррайтинг повинен бути зорієнтований на оцінювання того, як вплине прийняття на страхування того чи іншого ризику на ризик страхового портфеля в цілому.

Імпонує думка, висловлена М. В. Щукліною [7, с. 48] про те, що андеррайтинг є управлінським процесом з формування страхового портфеля, що включає в себе управління процесом укладання договорів страхування, управління процесом врегулювання збитків та управління страховим портфелем. Перевагою цього підходу є те, що автор не обмежує процес андеррайтингу лише оцінкою ризику перед прийняттям рішення про взяття ризику на страхування. На переконання вченої, андеррайтинг також здійснюється під час управління страховим портфелем та при врегулюванні збитків.

Досить спірними є висновки О. Є. Губар [8, С.72-73], яка характеризує андеррайтинг як основний бізнес-процес, метою якого є управління фінансовими ризиками страхової компанії та забезпечення прибутковості страхового портфеля. Такий підхід є надто загальним, оскільки на рівень фінансових ризиків страхової компанії впливає, зокрема, інвестиційна діяльність страховика, до якої андеррайтинг не має відношення.

А. П. Архіпов [9] ототожнює андеррайтинг з процесом відбору (селекції) ризиків. Визначення, близьке за змістом до трактування поняття, але дещо ширше за нього, пропонує В. В. Шахов [10], який ототожнює андеррайтинг із процесом селекції заявлених на страхування ризиків і класифікації цих ризиків у відповідності з їх можливостями бути застрахованими з метою визначення оптимальної для того чи іншого ризику ставки страхової премії. Цей процес також включає відмову в страхуванні за неприйнятними ризиками.

Справді, андеррайтинг використовується страховою компанією для проведення селекції та запобігання антиселекції ризиків, що призводить до збільшення зобов'язань страховика за рахунок збільшення частоти та розміру страхових виплат. Селекцією є цілеспрямований відбір страховиком страхувальника з метою забезпечення формування зобов'язань страховика у розмірі, закладеному під час розрахунку страхових тарифів. У свою чергу, антиселекцією є цілеспрямований відбір страхувальником страховика, що супроводжується приховуванням (випадковим або навмисним) інформації про фактори, що погіршують ризик [2, с. 18].

Якість андеррайтингу визначає фінансові результати страхової компанії. Так, при правильному розрахунку тарифів і відборі на страхування ризиків, що відповідають умовам тарифних розрахунків, сумарний збиток за страховим портфелем із довірчою ймовірністю не повинен перевищувати величину, виходячи з якої розраховувався страховий тариф, тобто так званий сумарний тарифний збиток. Для підвищення фінансового результату страхування необхідно відбирати на страхування такі об'єкти (ризиків), для яких сумарний збиток за страховим портфелем буде нижче сумарного тарифного збитку. Звідси, метою андеррайтингу є забезпечення заданих показників збитковості за видами страхування і страховому портфелю в цілому шляхом селекції ризиків, вибору умов страхування і страхового покриття.

По-різному вчені деталізують сукупність бізнес-операцій андеррайтингу.

Л. В. Шукалович [11, с. 18] виділяє такі ключові бізнес-процеси андеррайтингу: аналіз і оцінка ризиків страхового портфеля, аналіз альтернативних методів управління виявленими ризиками, вибір методу управління виявленими ризиками, впровадження обраного методу, контролінг.

За А. П. Архіповим [9, с. 36-37], андеррайтинг є бізнес-процесом страхування, що включає: по-перше, прийняття на страхування (перестраховування) або відхилення заявленого об'єкту страхування на основі оцінки властивих цьому об'єкту індивідуальних ризиків із метою формування або коригування умов договору страхування і визначення страхового тарифу; по-друге, розробку заходів щодо захисту всього або частини страхового тарифу; по-третє, розробку та виконання заходів щодо зниження прийнятих на страхування (перестраховування) ризиків.

У фаховій літературі присутні публікації вчених Н. М. Нікуліної та С. І. Савіних [12, с. 56], які дискутуючи щодо страхового андеррайтингу, визначають це поняття як низку взаємопов'язаних бізнес-операцій: аналіз ризиків; рішення про прийняття (або відмову) у страхуванні; розрахунок страхового тарифу за об'єктом, пакетом ризиків; розрахунок страхової премії в залежності від величини ризику; вибір одного з варіантів страхового покриття; процедура підписання договору страхування; розробка альтернативних варіантів і їх супроводження.

На наше переконання, визначаючи андеррайтинг як бізнес-процес, необхідно з'ясувати, що являє собою останній. Бізнес-процес – це набір необхідних і достатніх заходів, що оптимально (найбільш ефективно) зв'язують початок і результат вирішення певного бізнес-завдання, тобто це заходи, що призводять до заданої результативності процесу [13]. Через детальний опис бізнес-процесу виділяють заходи, що є ключовими для досягнення ефективності прийнятих рішень. Які заходи слід вважати необхідними і достатніми для досягнення мети андеррайтингу? На нашу думку, такими заходами є наступні.

1. Оцінювання об'єкту страхування з точки зору визначення його відповідності критеріям ризику, при дотриманні яких може бути укладений договір страхування.

2. Визначення переліку факторів ризику, які суттєво впливають на підвищення ймовірності настання страхового випадку, залежно від видів страхових випадків і об'єктів страхування. Саме необхідність покриття збитків у результаті прояву факторів ризику викликає потребу в страхуванні.

3. Вимірювання ризиків – оцінювання наслідків реалізації ризиків і виявлення можливостей щодо їх мінімізації. Точна оцінка ризику важлива для того, щоб премія, сплаченої кожним страхувальником, було достатньо для покриття ризику, переданого ним на страхування. За результатами оцінювання ризиків здійснюється їх віднесення до однієї з груп ризиків: ризиків, що приймаються на страхування; ризиків, що не приймаються на страхування; ризиків, що приймаються на страхування під час виконання певних умов. При цьому слід враховувати можливості зменшення ймовірностей реалізації ризиків, зокрема через вжиття превентивних заходів щодо настання страхових випадків.

4. Визначення умов страхування, а саме переліку основних і додаткових, що включаються в договір страхування. Андеррайтером визначається страхове покриття, в межах якого страховик бере на себе відповідальність перед страхувальником, період страхування, умови виплати страхового відшкодування за настання страхового випадку, розмір франшизи. При цьому максимальний розмір страхового покриття залежить від обсягу власних коштів страхової компанії, наявності перестраховального захисту та умов договорів перестраховування.

5. Визначення страхового тарифу. На основі визначення адекватної ризику тарифної ставки розраховується страховий тариф, виходячи із величини наявного ризику, встановлення числових значень понижувальних або підвищувальних коригуючих коефіцієнтів, які враховують наявність (відсутність) факторів, що суттєво впливають на вірогідність настання страхового випадку а також наявність (відсутність) у договорі страхування тієї чи іншої додаткової умови.

6. Контроль накопичення (кумуляції) ризиків, за допомогою чого визначається правильність розрахунків імовірності настання кожного ризикової події. Такий контроль здійснюється на основі моніторингу об'єкта страхування (складання і контролю виконання плану щодо зниженню ступеня ризику), аналізу збитковості за видом страхування і страховому (перестраховому) портфелю компанії в цілому. За результатами контролю вносяться зміни до андеррайтингової політики страхової компанії.

7. Ухвалення андеррайтингового рішення. Рішення можна розділити на три групи: 1) прийняти ризик на страхування; 2) прийняти ризик на страхування з додатковими умовами або певними застереженнями; 3) відмовити у прийнятті ризику на страхування. Зауважимо, що андеррайтер вправі відмовити у прийнятті на страхування найбільш ризикованих об'єктів, коли ймовірність страхової виплати та рівень збитку настільки великі, що вже не можуть розглядатися як випадкова подія.

Висновки. Наведені визначення дають підстави стверджувати, що у літературі питання сутності андеррайтингу в страхуванні досі лишається дискусійним. На основі проведеного критичного аналізу наявних підходів до вивчення сутності цього поняття вважаємо доцільним подати власне визначення терміна андеррайтингу як процесу трансформації ризиків, заявлених на страхування, у страхові ризики, прийняті на страхування, що здійснюється завдяки селекції ризиків із урахуванням можливостей їх пере-страхування та вжиття превентивних заходів щодо ненастання страхових випадків, і дає змогу досягти максимальної прибутковості страхового портфеля за прийняттого рівня ризику. Від андеррайтингу залежить доцільність та економічна ефективність усіх наступних бізнес-процесів страхування.

Література:

1. Словарь страховых терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.insweb.com.
2. Харитонов Н. Феномен солидарности в процедуре андеррайтинга в страховании жизни / Н. Харитонов // *Страховое дело*. – 1999. – декабрь. – С. 17-22.
3. Страхування: підручник / С. С. Осадець, Т. М. Артюх, В. Л. Бабко [та ін.]; за ред. С. С. Осадець. – К. : КНЕУ, 2002. – 570 с.
4. Горюлев Д. А. Андеррайтинговая политика как ключевой инструмент принятия решений о работе с рисками / Д. А. Горюлев // *Сборник материалов XIV Международной научно-практической конференции «Страховые интересы современного общества и их обеспечение»*. – Саратов, 5–7 июня 2013 г. – С.199-205.
5. Веретнов В. Андеррайтинг [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://riskm.blox.ua/2009/10/Anderrajting.html>.
6. Шепскис О. С. Элементы андеррайтинговой политики страховой организации на примере комплексного ипотечного страхования / О. С. Шепскис // *Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов*. – 2007. – № 1. – С. 261-265.
7. Щуклинова М. В. Совершенствование андеррайтинга в страховании / М. В. Щуклинова // *Страховое дело*. – 2008. – май. – С. 48-53.
8. Губар О. Є. Андеррайтинг в провесно-орієнтованій системі управління страховою компанією / О. Є. Губар // *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Сер. : Економічні науки. – 2012. – Випуск 30. – Частина I. – С.72-79.
9. Архипов А. П. Роль андеррайтинга в формировании финансового результата страховых операций / А. П. Архипов // *Регламент*. – 2008. – № 2(6). – С. 32-40.
10. Шахов В. В. Страхование : Учебник для вузов. / В. В. Шахов. – М. : Страховой полис, ЮНИТИ, 1997. – 311 с.
11. Шукалович Л. В. Формирование бизнес-процессов андеррайтинга в автостраховании / Л. В. Шукалович // *Страховое дело*. – 2007. – ноябрь. – С. 18-21.
12. Никулина Н. Н. Андеррайтинг в страховом бизнесе / Н. Н. Никулина, С. И. Савиных // *Страховое дело*. – 2008. – апрель. – С. 54-64.
13. Горюлев Д. А. Основы бизнес-процессов и страховой андеррайтинг / Д. А. Горюлев. – СПб.: Издательство СПбГУЭФ, 2012. – 80 с.